

Vyučování cizím jazykům

u jedinců

se specifickými poruchami učení

Obsah

Teoretická východiska

- Základní pojmy, definice
- Příčiny, projevy
- Historie
- Významní jedinci se SPU

Jak dyslexie ovlivňuje osvojování cizího jazyka?

Výuka cizího jazyka

- Zásady vyučování a učení
- Metody osvojování vědomostí a dovedností

Právní normy : školský zákon 2004, vyhláška 73 z roku 2005

Hodnocení a klasifikace

Učebnice a pomůcky

Závěr, diskuze

Proč někteří lidé nečtou nebo čtou špatně?

- Častá onemocnění
- Nesprávná výuka čtení, negativní vztah ke škole
- Nízké rozumové schopnosti
- Nepodnětné rodinné prostředí, sociálně slabá rodina
- Mateřský jazyk odlišný od češtiny
- Smyslové vady
- „**Dyslexie** je specifická porucha učení, která má **neurobiologické příčiny**. Je charakteristická obtížemi v přesném a plynulém poznávání slov, nízkou úrovní pravopisu a dekodování. Tyto obtíže pramení ve většině případů z **deficitu ve fonologické oblasti jazyka**, který je neočekávaný v porovnání s ostatními kognitivními schopnostmi dítěte, navzdory **zajištění efektivní výuky** ve třídě. Sekundárními důsledky mohou být problémy v porozumění čtení, omezená zkušenost se čtením, která brzdí rozvoj slovní zásoby a získávání dalších dílčích vědomostí.“ Annals of Dyslexia, 2003

Specifické poruchy učení a chování

1. **Dys**lexie
2. **Dys**grafie
3. **Dys**ortografie
4. **Dys**kalkulie
5. **Dys**praxie
6. **Dys**musie
7. **Dys**pinxie

Specifické poruchy chování
ADHD, ADD

Nespecifikované poruchy chování : strach, úzkost, poruchy vnímání sebe sama, nízké sebehodnocení, agresivita

Následující text mi poslala studentka doktorandského studia AVU

jara souhlasi...mozna nazev by byl dobry
jsem dyslektik tak proto
reziruji hahahhah...to me ted napadlo...
jeste kdy to bude mysli cas je mi jasne ze
celý den asi a kde to bude
dekuji....od ted odjizdi a navrati se ve
stredu...tak mi napsal kratkou
zpravu...tak ted on ano...

Co říkají studenti

Jazyky pro mě jsou nejhorší, stály mě hodně probrečených nocí.

Nevydržím se soustředit déle na učivo a ztrácím se v probírané látce.

Stresuje mě čtení před celou třídou, trvá mi dlouhou dobu než si v duchu slovo rozložím na písmena, potom znovu pospojuji a přečtu, koktám, dělám velké množství chyb, cítím se trapně.

Největší stres zažívám při psaní testů, mám strach, že nestíhám, dostávám křeč do ruky, dělám zbytečné chyby.“

Projevy dyslexie, dysgrafie, dysortografie

- Čtení: postižena rychlost, správnost, technika čtení, porozumění
- Psaní : písmena jsou příliš velká nebo malá, písmo je nečitelné, ačkoliv se dítě snaží
- Pravopis: porucha postihuje specifické dysortografické jevy i pravopisné jevy

Specifické chyby: rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, rozlišování slabik dy-di, ty-ti, ny-ni, vynechaná, přidaná, přesmyknutá písmena, hranice slov v písmu

Pravopisné chyby : vlivem OVRŽ, nezvládnutý systém mateřského jazyka, dysgrafie, fonemické uvědomění

Příčiny specifických poruch učení

V rovině biologicko-medicínské

- Genetické příčiny
- Stavba centrální nervové soustavy
- Fungování centrální nervové soustavy
- Hormonální změny
- Chemické změny

Příčiny - projevy specifických poruch učení

V rovině kognitivních procesů

Řeč, zraková a sluchová percepce, pravolevá a prostorová orientace, orientace v čase, paměť, automatizace, koncentrace pozornosti, kombinace různých deficitů

V rovině behaviorální

Čtení, psaní, počítání, matematika

Je dyslexie výmyslem posledních let?

- 1830 Belgičan Guislaine uvádí poruchy chování do vztahu k poruchám mozku
- 1845 A.Kussmaul : pojem „slovní slepota“ pro pacienty, kteří nejsou schopni číst
- 1895 J.Hinshelwood oční chirurg zveřejnil článek o zrakové paměti a slovní slepotě
- 1896 Pringle Morgan u 14-tiletého chlapce použil označení „vrozená slovní slepota“
- 1904 A.Heveroch popsal případ dívky, která se nemohla naučit číst při velmi dobré paměti
- 1925 S.T.Orton v USA napsal první práci o dyslexii
- 1952 PL v Havlíčkově Brodě – dr. Langmeier, O.Kučera – práce s dětmi s dyslexií
- 1962 Brno – MUDr. Vrzal – první třída pro děti s dyslexií při nemocnici
- 1966 Jirásek, J., Matějček, Z., Žlab, Z. : *Poruchy čtení*. Praha : SPN
- 1967/68 Otevření prvních sedmi tříd pro děti s dyslexií v Praze
- 1972 Instrukce ke zřizování specializovaných tříd
- 1974 Matějček, Z. : *Vývojové poruchy čtení*. Praha : SPN

Významní jedinci se specifickými poruchami učení a chování

- W.A.Mozart
- Jules Verne
- Walt Disney
- Hans Christian Andersen
- F.Scott Fitzgerald
- Harry Belafonte
- John Lennon
- Steve McQueen
- Sylvester Stallone
- Whoppi Goldberg
- Tom Cruise
- Winston Churchill
- Dwight Eisenhower
- Woodrow Wilson
- John F. Kennedy
- Robert Kennedy
- Galileo
- gen. George Patton
- Albert Einstein
- Alexander Graham Bell
- Louis Pasteur

- Ne všichni byli oficiálně diagnostikováni. Na základě informací z různých pramenů lze poruchu předpokládat.

Výuka cizího jazyka a její vliv na rozvíjení osobnosti

- Využití pravohemisférových aktivit (trojrozměrné předměty, prostor, hudby, umění, emoce)
- Podpora kooperativního učení v přirozené komunikaci
- Více správných řešení, více možností vyjadřování (snižování zábran, zvyšování sebedůvěry)
- Poučení se z vlastních chyb, chyba je pouze krok v procesu osvojování jazyka
- Rozvíjení kognitivních funkcí
- Odstraňování bariér mezi běžnou populací a jedinci se SVP
- Osobnostní rozvoj (nové poznatky, zkušenosti, využití zážitků jako motivace – písničky, filmy, sportovní události)

Předpoklady pro úspěšnou výuku (učitel)

- Znalost specifických projevů žáků se SVP (znalost specifických potřeb)
- Znalost metodiky výuku anglického jazyka
- Znalost jazyka
- Ochota vnímat potřeby žáků a s ohledem na ně modifikovat své postupy
- Přestává předávat vědomosti, je partner
- Slevit z vlastních ambicí

Jak dyslexie a její specifické projevy ovlivňují osvojování cizího jazyka

- Obtíže ve čtení v češtině se přenášejí do čtení v cizím jazyce:
 - čte pomalu, čtenému textu obtížně rozumí, dělá chyby
- Obtíže v psaní se objevují v cizím jazyce
 - *dopouští se chyb, které lze označit jako specifické dysortografické chyby, tj. vynechávání, přidávání a přesmykování písmen, záměny písmen
 - *píše pomalu, písmo není příliš čitelné
 - *nestačí aplikovat gramatická pravidla

Výuka cizího jazyka

1. Volba jazyka. Který jazyk je nejvhodnější?
2. Je cizí jazyk povinný ? Musí se učit cizí jazyk, ačkoliv neumí česky?
3. Je optimální učebnice?
4. Je optimální metoda?
5. Musí se naučit vše? Musí zvládnout osnovy v plném rozsahu? (ŠVP)
6. Musí být hodnocení spravedlivé?

Zásady vyučování a učení cizím jazykům

Multisenzoriální přístup

Komunikativní přístup

Sekvenční přístup

Strukturovaný přístup

Opakování, automatizace,
přeučení

Respektování individuality dítěte

Nácvik metakognitivních strategií
(je už všeho mnoho?)

Metody osvojování vědomostí a dovedností

- Komunikace, mluvní pohotovost
 - Výslovnost
 - Rozšiřování slovní zásoby
 - Gramatické kategorie
 - Čtení, práce s textem
 - Psaní
 - Reálie
-

Komunikace, mluvní pohotovost

Komunikace je hlavním cílem při vyučování cizím jazykům

Pozdravy, poděkování, opakující se pokyny, omluvy, jednoduchá sdělení.

Příčina obtíží

- Nácvik komunikace brzdí slabší mluvní pohotovost a snížená úroveň pracovní paměti.
- Neumějí provádět více aktivit současně (pohyb, mluvení...)

Doporučení

Nepoužívat příliš český jazyk. Např. pokyn „Nimt euch die Bucher, Seite...“ Je lepší doprovodit ukázkou učebnice a zapsáním stránky na tabuli než českým překladem

- Dialog a dramatizace na téma žákům blízká (setkání dvou přátel, volný čas). Dialog je snazší než monolog.
- Myšlenkové mapy

Výslovnost

Výslovnost spolu s melodií a tempem řeči tvoří zvukovou stránku jazyka, která hraje při výuce cizích jazyků velmi důležitou roli. (*Cizinec spíše přehlédne nesprávnou koncovku nebo tvar slova než „českou výslovnost“.*)

Příčiny obtíží při správné výslovnosti

- Nižší úroveň sluchové percepce.
- Obtíže v artikulaci.
- Strach z posměchu, chyby i nevědomě

Doporučení

- Žáci s dyslexií musejí nejdříve mnohokrát výraz slyšet.
- Společné opakování s učitelem, se spolužáky, popř. s celou třídou.
- Případné chyby nezdůrazňujeme, ale pouze opakujeme výraz správně. Dlouhé výrazy a složená slova zpočátku několikrát vyslovujeme po slabikách společně se žákem. Pokud se výslovnost stále nedaří, přecházíme k dalším úkolům.
- Využívání diktafonu, magnetofonových nahrávek, písničky.

Výslovnost 2

- Správnou výslovnost můžeme podporovat následujícími postupy:
- Poslech zvukových nahrávek spolu s opakováním
- Podporujeme graficky znázorněním tvaru úst
- Využíváme říkadla, básničky, písničky
- Kartičky s dvojicemi hlásek o – o Učitel říká slova, žáci ukazují kartičku, kterou hlásku slyšeli a po učiteli opakuji.
- Při cvičení větné melodie používáme grafické znázornění a gestikulaci.
- Výslovnost u jedinců s artikulačními obtížemi bude vždy méně správná.

Rozšiřování slovní zásoby

Příčiny obtíží

- *Nepřesná sluchová percepce, oslabení krátkodobé paměti, dlouhodobé paměti, poruchy procesu automatizace
- *Obtížné vybavování slov též v českém jazyce

Doporučení

- *Multisenzoriální přístup je velmi nutný
- *Nezbytné je opakování nově osvojovaných slov v různých spojeních, větách
- *od pasivní slovní zásoby k aktivní
- *osvojování nových slov pomocí obrázků, situací
- *spojení nových slov s pohybem
- *hledání slov opačného významu, nadřazených, odvozování slov

Psát slovíčka do slovníčků?

Gramatické kategorie

Příčiny obtíží:

- *Oslabený jazykový cit, paměť, automatizace.
- *Nezvládá gramatiku v češtině.
- *Oslabení pracovní paměti.

Doporučení:

- *Využívat indukční metody, začít příklady, potom vyvozovat pravidlo.
- *Důsledně se zaměřovat na jeden jev.
- *Využívat různých cvičení.
- *Využívat gramatické přehledy. Naučit žáky s nimi pracovat.
- *Barevně rozlišovat slovní druhy.

Osvojování gramatických kategorií lze omezit ve prospěch konverzace.

Čtení

Příčiny obtíží:

- *Dyslexie a spolu s ní průvodní obtíže, které ji doprovázejí.
- *Negativní vztah žáka ke čtení, strach z neúspěchu.

Doporučení:

- *Čtení krátkých pasáží
- *Zvětšování částí textu
- *Čtení textu po přípravě (podtrhávání obtížných slov, dělení slov na slabiky, zápis neznámých slov....)
- *Využívání poslechu (nevadí, když žák přeřikává části z paměti).
- *Nácvik různých technik čtení s ohledem na cíle : plynulé čtení, správná intonace, porozumění, získání pouze několika informací

Není pravda, že žák s dyslexií nesmí číst!! Čtení nesmí být zdrojem stresu.

Psaní, písemný projev

Příčiny

*Grafomotorické obtíže, sluchová percepce, řeč, paměť....

Doporučení

*Dítě má psát pouze to, čemu rozumí

*Využití metody : Look – Cover – Write and check routine.

*Využívání různých forem cvičení k soustavnému opakování

Opis textu není nejsnazší!! Diktát v cizím jazyce je velmi obtížný.
Samostatný písemný, projev, písemné vyjadřování velmi jednoduchou formou je pro život důležité.

Právní normy

Školský zákon č. 561 ze dne 24.září 2004

Vzdělání je založeno na zásadách :

- *zohledňování vzdělávacích potřeb jedince
- *využití výsledků dosažených ve vědě, výzkumu
- *RVP, ŠVP
- *celoživotní vzdělávání
- *jedinci se speciálními vzdělávacími potřebami : ...vývojové poruchy učení nebo chování
- *individuální vzdělávací plán
- *slovní hodnocení

Vyhláška 73 ze dne 9. února 2005

O vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami

- *konkretizace IVP
- *podíl poradenského zařízení na vypracování a kontrole plánu (Vyhláška 72/2005)

Asistent pedagoga : Informace MŠMT č.j. 14453/2005-24

Hodnocení a klasifikace

Hodnotit musíme vždy. Hodnocení přináší zpětnou vazbu, která je východiskem pro hledání lepších způsobů práce. Preferujeme **pozitivní hodnocení**.

Klasifikace známkou není podmínkou úspěšného vyučování (alternativní pedagogické směry).

Existuje spravedlivá klasifikace?

Vzhledem ke komu? Ke všem žákům ve třídě? K dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami? Mají všichni žáci stejné možnosti?

U integrovaných jedinců se SPU je doporučeno slovní hodnocení | zde je možné příležitostně známkovat.

Učebnice pro jedince se SPU

- Pingpong Neu, Max Hueber Verlag
- Spass mit Max, Fraus
- Němčina hravě, blug
- Němčina 1, 2, 3 - Tobiáš

- Angličtina 1, 2, 3 – Tobiáš
- Angličtina pro 4. – 9.ročník – Angličtina Expres, Milena Kelly
- Start with Click 1,2 – Fraus
- Way to win - Fraus

Pomůcky pro jedince se SPU

Němčina

- Obrázkový slovník (Součást souborů Němčina 1, 2, 3) - Tobiáš
- Pexessa
- Nebojte se němčiny – Fraus
- Domino s němčinou – Blug
- Loto s němčinou – Blug
- Lidské tělo (Der menschliche Körper) – Nová škola Brno
- Německá gramatika v tabulkách, Německá čítanka pro 5. – 7. ročník, pro 7. – 8.ročník

Angličtina

- Obrázkový slovník (Součást souborů Angličtina 1, 2, 3) – Tobiáš
- Jazyky bez bariér
- UFIN - časopis

Co můžeme očekávat ?

Cokoliv

- Od velmi dobrých výsledků až po výsledky nulové
- Emocionální a sociální obtíže
- Poruchy chování (ADHD/ADD)
- Konflikty s rodiči
- Zneužívání diagnózy
- Žáka žijícího v permanentním stresu, který vlivem psychických bloků „neumí vůbec nic“

Závěr

- Člověk se může naučit cokoliv, když je pozitivně motivován. Nesmí mít ale vlivem opakovaných neúspěchů : nízké sebevědomí, negativní vztah ke vzdělávání, pokřivených charakter
- I maličký úspěch je více než nic
- Přeji hodně radosti z práce

Přeji hodně radosti v osobním životě

Děkuji za pozornost